

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 38/2021-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom Mgr. Martinom Zátopkom, Galvaniho 7/D, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 45/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 45/2014 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Čadca **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **567,28 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 7. októbra 2020 namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 45/2014.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou zo 7. októbra 2002, upravenou písomným podaním z 13. augusta 2014, domáhala, aby okresný súd uložil žalovaným v 1. až v 4. rade povinnosť na vlastné náklady odstrániť oplotenie postavené na pozemku nachádzajúcom sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ], zapísanom na liste vlastníctva č. [REDAKOVANÉ] ako parcela č. [REDAKOVANÉ] – zastavané plochy a nádvoria s výmerou 234 m² (ďalej len „pozemok“).

2.1 Okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 45/2014-558 z 3. septembra 2015 žalobe vo veci samej vyhovel. Proti rozsudku podali žalovaní odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 7 Co 188/2016-585 z 24. augusta 2016 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. Rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 45/2014-558 z 3. septembra 2015 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 188/2016-585 z 24. augusta 2016 tak nadobudol právoplatnosť 30. septembra 2016 a stal sa vykonateľným 4. októbra 2016.

2.2 Okresný súd následne rozhodol o náhrade trov konania samostatným uznesením č. k. 6 C 45/2014-623 z 12. októbra 2017. Predmetným uznesením priznal žalobkyni proti žalovaným v 1. až 4. rade nárok na náhradu trov konania na súde prvej inštancie v plnom rozsahu (výrok I), rozhodol o trovách štátu (výrok II) a o svedočnom (výrok III). Proti uzneseniu č. k. 6 C 45/2014-623 podali žalovaní odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd 29. januára 2019 uznesením č. k. 5 Co 214/2018-651, ktorým uznesenie okresného súdu vo výroku I potvrdil, výrok II ponechal nedotknutý a III. výrok zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na nové rozhodnutie, keďže bolo potrebné opätovne rozhodnúť o svedočnom (z dôvodu úmrtia svedka, pozn.).

3. Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd rozhodol nálezom, že boli porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať. Súčasne sa domáha priznania finančného zadost'učinenia v sume 3 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti tvrdí, že:

- a) napadnuté konanie je v merite veci právoplatne skončené od roku 2016,
- b) o náhrade trov konania je právoplatne rozhodnuté uznesením krajského súdu č. k. 5Co 214/2018-651 z 29. januára 2019 (uznesenie nadobudlo právoplatnosť 21. marca 2019, pozn.),
- c) napriek úspechu sťažovateľky v súdnom spore okresný súd svojou nečinnosťou spôsobil, že dosiaľ nie je rozhodnuté o výške náhrady trov konania, hoci tieto boli sťažovateľkou riadne vyčíslené,
- d) sťažovateľka opakovane požiadala okresný súd o rozhodnutie o výške náhrady trov konania, (písomné žiadosti zo 16. decembra 2019 a 20. marca 2020), avšak okresný súd žiadnym spôsobom nereagoval.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k obsahu ústavnej sťažnosti, ktoré si ústavný súd vyžiadal ešte pred jej predbežným prerokovaním, uviedol chronologický prehľad procesných úkonov uskutočnených okresným súdom vo fáze rozhodovania o trovách konania.

5.1 Zákonná sudkyňa vo svojom vyjadrení k veci uviedla, že okresný súd v napadnutom konaní rozhodol vo veci samej rozsudkom č. k. 6 C 45/2014-558 z 3. septembra 2015, ktorým v jeho II. výroku rozhodol o trovách konania v zmysle platnej právnej úpravy tak, že o nich bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti rozsudku vo veci samej (§ 151 ods. 1 resp. § 151 ods. 3 v tom čase platného a účinného Občianskeho súdneho poriadku, pozn.). Predmetný rozsudok súdu prvej inštancie bol potvrdený rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 188/2016-585 z 24. augusta 2016. Okresný súd následne rozhodol o trovách konania uznesením č. k. 6 C 45/2014-623 z 12. októbra 2017, ktorým žalobkyni priznal proti žalovaným v 1. až 4. rade nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu (výrok I), štátu priznal proti žalovaným nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu (výrok II) a svedkovi nárok proti žalovaným na náhradu svedočného v plnom rozsahu (výrok III). Proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 6 C 45/2014-623 podali žalovaní v 1. až 4. rade odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením č. k. 5 Co 214/2018-651 z 29. januára 2019 tak, že uznesenie súdu prvej inštancie o trovách konania vo výroku I potvrdil, výrok II ponechal nedotknutý a výrok III zrušil a vec v tejto časti vrátil súdu prvej inštancie na nové rozhodnutie (z dôvodu úmrtia svedka, pozn.). Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 8. februára 2019, ktorý musel s ohľadom na úmrtie svedka opätovne rozhodovať o svedočnom (uznesením z 22. júna 2020 svedočné nepriznal, pozn.). Okresný súd rozhodol o výške náhrady trov konania uznesením č. k. 6 C 45/2014-695 z 19. októbra 2020.

5.2 Zákonná sudkyňa ďalej poukázala na zmenu v personálnom obsadení súdneho oddelenia, ako aj na množstvo jej pridelených vecí v senáte, z čoho vyplýva objektívna nemožnosť vybaviť vždy veci plynule tak, aby nedošlo k žiadnym prieťahom v súdnom konaní.

III.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že zotrváva na svojich tvrdeniach, ktoré uviedla vo svojej ústavnej sťažnosti, na základe ktorých je zrejmé, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu ňou namietaných práv (bod 1 odôvodnenia nálezu). Podľa názoru sťažovateľky argumentácia okresného súdu týkajúca sa personálnej výmeny vyššieho súdneho úradníka v priebehu trvania súdneho konania alebo kumulácia funkcií sudcu nemôže byť ospravedlnením vzniku prieťahov v konaní. Zaťaženosť súdov, ako aj problémy s obsadením pozícií administratívnych pracovníkov sú reálne problémy justičného systému, avšak tieto nemôžu slúžiť ako ospravedlnenie prieťahov, pričom v predmetnej veci nejde o meritórne rozhodnutie, ale len o rozhodnutie o trovách konania, čo nemožno považovať za náročné rozhodnutie po právnej a odbornej stránke. Sťažovateľka vyčíslenie trov konania okresnému súdu riadne predložila, avšak okresný súd bol v danej veci nečinný a začal konať až po urgenciách sťažovateľky, resp. jej právneho zástupcu, pričom o výške

náhrady trov konania bolo rozhodnuté až 16. októbra 2020, čo je doba, ktorá je vzhľadom na typ úkonu, jeho právnu a odbornú náročnosť zjavne neprimeraná.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov spočíva v konštatovaní nečinnosti okresného súdu vo fáze rozhodovania o výške náhrady trov konania po právoplatnom skončení veci.

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaného práva vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

9. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Táto povinnosť sa týka aj konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci, a teda zahŕňa i fázu konania týkajúcu sa trov, ktorá tvorí integrálnu súčasť súdneho rozhodnutia (pozri rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva Robins proti Spojenému kráľovstvu č. 22410/93, ods. 28 – 29, ECHR 1997-V či Macková proti Slovenskej republike, č. 51543/99/98, ods. 55, 29. 3. 2005).

10. Vychádzajúc z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), konkrétne z rozsudku v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. 6. 2016 k sťažnosti č. 65302/11), ktorým ESLP rozhodol okrem iného aj o tom, že dĺžka konania napadnutého sťažnosťou nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (a to aj napriek skutočnosti, že toto konanie v čase podania ústavnej sťažnosti prebiehalo podobne ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania), ústavný súd pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) i v tomto zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

11. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd poukazuje na to, že konajúci súd rozhoduje o trovách konania podľa vopred ustanovených zásad a podľa úkonov, ktoré boli v konaní vykonané stranami sporu a ich právnymi zástupcami, preto postup pri rozhodovaní o trovách konania nepovažuje za právne zložitý. Skutkovo musí v každom prípade vychádzať len z obsahu spisu. Na základe uvedeného rozhodovanie o trovách konania zásadne nemožno považovať za postup všeobecného súdu, ktorý by vykazoval osobitnú náročnosť. Rozhodovanie o trovách konania je rutinnou záležitosťou každodennej praxe súdov a vylučuje tým možnosť, pre ktorú by vznikol dôvod na výrazné predĺženie napadnutého konania.

12. Vo vzťahu k správaniu sa sťažovateľky ústavný súd uvádza, že nevzhladol žiadnu okolnosť, na základe ktorej by jej mohol byť pričítaný podiel na veci, v akom sa nachádzala v čase podania ústavnej sťažnosti. Naopak, sťažovateľka v napadnutom konaní vystupovala aktívne. Okresnému súdu poskytla numerické vyčíslenie výšky uplatnených trov konania (18. augusta 2017) a prostredníctvom svojho právneho zástupcu opakovane písomne žiadala okresný súd o rozhodnutie o výške náhrady trov konania [k tomu pozri aj bod 4.b) odôvodnenia tohto nálezu].

13. K postupu okresného súdu v napadnutom konaní ústavný súd musí konštatovať, že tento nebol po právoplatnom skončení veci (30. septembra 2016) plynulý, keď o trovách konania rozhodol okresný súd samostatným uznesením č. k. 6 C 45/2014-623 z 12. októbra 2017, teda viac ako rok po právoplatnosti rozsudku vo veci samej. Následne musel okresný súd reflektovať na podané odvolanie žalovaných, zmenu skutkových okolností (úmrtie svedka), ako aj zmenu právnej úpravy týkajúcej sa rozhodovania o trovách konania a samostatne rozhodnúť o výške náhrady trov konania (§ 262 ods. 2 CSP).

13.1 Okresný súd po rozhodnutí súdu druhej inštancie o odvolaní žalovaných (uznesenie krajského súdu č. k. 5 Co 214/2018-651 z 29. januára 2019 nadobudlo právoplatnosť 21. marca 2019) a vrátení súdneho spisu odvolacím súdom (8. februára 2019) bol bezdôvodne nečinný po dobu 1 roka a 8 mesiacov, keď o výške náhrady trov konania rozhodol uznesením č. k. 6 C 45/2014-695 z 19. októbra 2020. Proti uvedenému uzneseniu podali žalovaní v 1. až 4. rade sťažnosť (postup podľa § 239 ods. 1 CSP). Overením aktuálneho stavu napadnutého konania ústavný súd zistil, že okresný uznesením č. k. 6 C 45/2014-731 z 15. februára 2021 sťažnosť žalovaných zamietol a po uskutočnení procesných úkonov doručovania stranám sporu nadobudlo uznesenie okresného súdu č. k. 6 C 45/2014-695 z 19. októbra 2020 o výške náhrady trov konania právoplatnosť 13. mája 2021.

13.2 Ústavný súd na tomto mieste uvádza, že hoci okresný súd po podaní ústavnej sťažnosti sťažovateľkou (7. októbra 2020) obnovil plynulosť vo svojom postupe, nemožno ospravedlniť fakt, že úspešná strana sporu nemá relevantné rozhodnutie o výške trov konania ani po viac ako 4 rokoch od právoplatného skončenia veci.

13.3 Obranu okresného súdu, ktorá sa týka problémov personálneho obsadenia súdneho oddelenia na pozícii vyššieho súdneho úradníka okresného súdu (k tomu pozri bod 5.2 tohto nálezu), však ústavný súd nemôže akceptovať. Ústavnému súdu je samozrejme známy fakt nie optimálneho stavu v súdnom systéme, aj pokiaľ ide o personálne obsadenie a vyťaženosť súdov, resp. aspoň niektorých z nich, pričom štát je primárne zodpovedný za to, aby zabezpečil dostatočné personálne a materiálne-technické podmienky pre riadny výkon súdnictva. Nedostatky v tejto oblasti v žiadnom prípade ale nesmú byť na ujmu právam účastníkov konania ani sporových strán, v tomto

prípade sťažovateľky. Ústavný súd zdôrazňuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších súdnych zamestnancov, v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020).

14. Možno tak uzavrieť, že v napadnutom konaní postupom okresného súdu došlo k neprimeraným prietahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1 tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

15. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

16. Prietahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu proti základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prietahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prietah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

17. Hoci ústavný súd rozhodol, že sťažovateľkou namietané základné právo podľa čl. 48 ods. 2, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu bolo porušené (bod 1 výroku nálezu), ústavný súd vo výroku tohto nálezu v tomto štádiu konania neprikázal, aby okresný súd vo veci konal bez zbytočných prietahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy. Reflektoval tak na skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti už bolo o výške náhrady trov konania právoplatne rozhodnuté (k tomu pozri bod 12.4 odôvodnenia tohto nálezu) a právna neistota sťažovateľky tým bola odstránená.

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

19. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadosťučinenie v sume 3000 eur, ktoré však žiadnym relevantným spôsobom neodôvodnila, čím nesplnila požiadavku formulovanú v § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde, a to aj napriek kvalifikovanému právnomu zastúpeniu v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd pre tento nedostatok návrhu sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nemohol vyhovieť a toto jej nemohol priznať (výrok 3 tohto nálezu), keďže v prípade, že sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí v ústavnej sťažnosti uviesť nielen jeho požadovaný rozsah, ale i dôvody, pre ktoré sa ho domáha.

VI. Trovy konania

20. Ústavný súd uložil okresnému súdu zaplatiť sťažovateľke náhradu trov konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) v celkovej sume 567,28 eur.

21. Pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Advokátovi patrí náhrada trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava a prevzatie veci, podanie ústavnej sťažnosti) v hodnote 2 x 177 eur spolu s režijným paušalom 2 x 10,62 eur a jeden úkon právnej služby vykonanej v roku 2021 (replika) v hodnote 1 x 181,17 eur spolu s režijným paušalom 1 x 10,87 eur. Trovy konania spolu predstavujú sumu 567,28 eur (výrok 2 tohto nálezu).

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu